

Folkhälsomyndigheten

Handläggare Janini Edvinsson

Vårt ärendenummer 01026-2026

Datum 2026-03-24

Konsekvensutredning i enlighet med förordning (2024:183) om konsekvensutredningar

Folkhälsomyndighetens förslag till ändringar av myndighetens föreskrifter och allmänna råd med anledning av regeringens förslag om slopat matkrav för serveringstillstånd

Sammanfattning

I syfte att förenkla reglerna i alkohollagen (2010:1622) för serveringstillstånd och servering av folköl föreslår regeringen att kravet på matservering och eget kök för serveringstillstånd avskaffas. Om förslagen beslutas av riksdagen innebär det bland annat att följande krav och bestämmelser avskaffas:

- kravet på matservering och eget kök för serveringstillstånd
- bestämmelserna om sittplatser och drinkbarer
- kravet på eget kök för serveringstillstånd för cateringverksamhet
- kravet på matservering vid servering av folköl.

Folkhälsomyndigheten föreslår därför att följande föreskrifter och allmänna råd ska ändras:

HSLF-FS 2020:77 Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om kunskapsprov för serverings- och provsmakningstillstånd

FoHMFS 2014:6 Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om tillståndsbevis

HSLF-FS 2020:76 Folkhälsomyndighetens allmänna råd om anmälan av förändringar i en serveringsverksamhet

FoHMFS 2014:8 Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om anmälan av lokal för cateringverksamhet, kryddning av spritdryck för servering som snaps och provsmakning

Bakgrund och beskrivning av problemet samt vad Folkhälsomyndigheten vill uppnå

Bakgrund

I syfte att förenkla reglerna i alkohollagen (2010:1622) för serveringstillstånd och servering av folköl föreslår regeringen att kravet på matservering och eget kök för serveringstillstånd avskaffas. Regeringen har överlämnat lagrådsremissen Slopat matkrav för serveringstillstånd till Lagrådet i slutet av februari. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2026. Riksdagen förväntas behandla förslagen den 7 maj.

Stadigvarande tillstånd för servering till allmänheten får enligt 8 kap. 15 § första stycket i alkohollagen medges endast om serveringsstället har ett eget kök i anslutning till serveringslokalen samt tillhandahåller lagad eller på annat sätt tillredd mat. För tillfälliga tillstånd gäller att mat ska tillhandahållas. I foajéer till teater eller konsertlokal under paus i föreställning eller konsert, så kallad pausservering, får enligt samma bestämmelse tillstånd meddelas utan krav på matservering. Tillstånd för pausservering kommer inte fylla någon funktion om kravet på att tillhandahålla mat för övriga tillståndstyper tas bort.

För stadigvarande cateringtillstånd till slutna sällskap finns ett krav i 8 kap. 4 § andra stycket i alkohollagen om ett eget kök för tillredning av mat. I förslaget upphör även detta krav men det ska även i fortsättningen vara ett krav att servera mat. Med catering avses i det här sammanhanget servering av färdiglagad mat och av alkoholdrycker på beställning av slutna sällskap som sker antingen i hemmet, eller i en för tillfället hyrd lokal (prop. 2009/10:125 s. 100). Att kravet på mat ska gälla även om det inte framgår av den föreslagna lagtexten kan utläsas i lagrådsremissen ”Som framgår av förarbetena (prop. 2009/10:125 s. 100) är servering av färdiglagad mat en bärande del i cateringverksamhet. Detta framgår också av begreppet catering. Det finns däremot inte några starka skäl för att utöver detta krav även ställa krav på att maten måste tillredas i eget kök. Regeringen föreslår därför att kravet på eget kök tas bort. Mot bakgrund av vad som uttalas i förarbetena om cateringverksamhet behöver något förtydligande om att den som bedriver cateringverksamhet i samband med sådan servering ska tillhandahålla färdiglagad mat för att få stadigvarande serveringstillstånd inte införas.”

Problem och målformulering

Folkhälsomyndigheten har föreskrifter och allmänna råd som innehåller kompletterande bestämmelser till alkohollagen som kopplar till matkrav, kök och utrustning. Vi behöver därför förbereda ändringar av våra föreskrifter och allmänna råd utifrån regeringens förslag. Målet är att våra ändringsföreskrifter och allmänna råd ska vara färdiga och gällande från 1 juni 2026. Bestämmelserna ska vara tydliga och enkla att följa och inte onödigt betungande för företag som ska tillämpa

våra regler. Samtidigt som de fortsatt ska bidra till att skydda folkhälsan. Föreskrifterna och allmänna råden ska också skapa förutsättningar för en rättssäker, enhetlig och effektiv tillsyn.

Rättsliga förutsättningar

Folkhälsomyndighetens bemyndigande

Lagförslaget om bland annat slopat matkrav för serveringstillstånd är inte beslutad av riksdagen när denna konsekvensutredning tagits fram. Vi har utgått från regeringens förslag i lagrådsremissen och att Folkhälsomyndigheten har fortsatt bemyndigande att meddela föreskrifter enligt 15 § punkterna 1 och 3 om kunskapsprov och tillståndsbevis samt om verkställighet av alkohollagen och alkoholförordningen i enlighet med 17 § i alkoholförordningen (2010:1636).

Förhållandet till EU-rätten

Folkhälsomyndighetens förslag till ändringar i våra föreskrifter och allmänna råd omfattas inte av harmoniserade regler inom EU-rätten. Medlemsstaterna är därmed fria att själva lagstifta i dessa frågor under förutsättning att bland annat EUF-fördragets generella regler om fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital respekteras.

Vi bedömer att våra förslag inte är diskriminerande eftersom samma rättigheter och skyldigheter gäller oavsett om det är en svensk näringsidkare eller näringsidkare från någon annan medlemsstat som vill etablera sig i Sverige eller tillfälligt bedriva serveringsverksamhet här. Förslagen innebär inga åtgärder som på något annat sätt hindrar utövandet av de fyra friheterna. Syftet med att ändra föreskrifterna är att våra föreskrifter ska motsvara föreslagna ändringar i alkohollagen och underlätta för näringsidkare och andra som tillämpar våra föreskrifter och allmänna råd att uppfylla dessa lagkrav och samtidigt bibehålla regelverkets skydd för människors hälsa. Förslagen innebär lättnader i jämförelse med nuvarande föreskrifter. Vår bedömning är att samtliga förslag till ändringar av våra föreskrifter och allmänna råd är nödvändiga och proportionerliga.

Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster är medlemsstaterna skyldiga att anmäla förslag till nya föreskrifter som innehåller krav på en produkts egenskaper till Europeiska kommissionen. Folkhälsomyndighetens bedömning är att förslagen inte är sådana tekniska föreskrifter som ska anmälas enligt direktivet eftersom de inte innehåller några sådana krav.

Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden ska medlemsstaterna anmäla nya krav, eller ändringar av befintliga krav, på tjänsteverksamhet till Europeiska kommissionen. Förslagen innebär att vi tar bort ett antal krav för tjänsteutövare, vilket innebär lättnader för dem. Folkhälsomyndigheten kommer att analysera

huruvida de förslagna föreskrifterna är av sådan art att de ska anmälas enligt tjänstedirektivet.

Beskrivning av alternativa lösningar och vilka konsekvenserna blir om någon reglering inte kommer till stånd

Finns det några alternativa lösningar?

I lagrådsremissen föreslås bland annat enklare regler för serveringstillstånd.

Förslagen som påverkar våra föreskrifter och allmänna råd är att

- kravet på matservering och eget kök för serveringstillstånd upphör
- bestämmelserna om sittplatser och drinkbarer upphör
- kravet på eget kök för stadigvarande serveringstillstånd för cateringverksamhet upphör.

Dessa förändringar innebär att nya och fler näringsidkare kan komma att etablera sig inom området. Vår bedömning är att det finns ett fortsatt behov av föreskrifter och allmänna råd som kompletterar alkohollagen som ett stöd för näringsidkare att följa lagen. Kommunerna får också ett bra stöd för sin tillstånds- och tillsynsverksamhet. Alkohollagen är en ramlag och att förtydliga lagens tillämpning med föreskrifter och allmänna råd bidrar till en enhetlig tillämpning av lagen. Tillsynsvägledning till kommunerna och information till näringsidkare kommer också vara viktigt, men kan inte ersätta våra föreskrifter och allmänna råd.

Vårt förslag är att genomföra lättnader i våra föreskrifter och allmänna råd som motsvarar regeringens förslag. I avsnitt 6 redogör vi för de olika föreskrifterna och allmänna råden.

Det finns enligt vår bedömning inga andra alternativa lösningar än de vi redogjort för ovan i andra stycket. Vi kan inte behålla föreskrifterna och allmänna råden utan att genomföra ändringar. Det skulle innebära att vi ställer högre krav på kommunerna och näringsidkarna än vad som är reglerat i alkohollagen.

Vilka konsekvenserna blir om ingen åtgärd vidtas (nollalternativet)

Om vi inte genomför några ändringar i våra föreskrifter och allmänna råd medför det att vi har regler som det inte finns stöd för i alkohollagen.

Samråd

Under arbetet med att ta fram våra förslag har Folkhälsomyndigheten haft samråd med organisationerna VISITA, Svenskt Näringsliv, Företagarna, Sprit och vinleverantörsföreningen (SVL), Näringslivets Regelnämnd (NNR) och Moderata Företagarrådet. Samråd har även skett med flera länsstyrelser inom deras nätverk, Sveriges länsstyrelser utvecklar alkohol och tobakstillsynen. Vidare har vi haft samråd med Stockholms stad, Malmö stad, Umeå, Borås och Falun som

representerade flera kommuner i Dalarna. Slutligen har vi haft samråd med Sveriges kommuner och regioner (SKR) samt Kommunala alkohol- och tobakshandläggares förening (KAF-T).

Förslaget till ändrade föreskrifter, allmänna råd och denna konsekvensutredning kommer att skickas på remiss till samtliga som vi haft samråd med och ett urval av länsstyrelser, kommuner och andra organisationer. Det remitterade förslaget publiceras också på Folkhälsomyndighetens webbplats.

Analys av konsekvenser

Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (FoHMFS 2014:7) om kunskapsprov för serverings- och provsmakningstillstånd

Myndighetens föreskrifter och allmänna råd om kunskapsprov för serverings- och provsmakningstillstånd innehåller bestämmelser om kunskapsprov vid en ansökan om tillstånd för servering eller provsmakning av alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat. Syftet med kunskapsprov är att den som ansöker om tillstånd ska visa att den har kunskap om alkohollagen och anslutande föreskrifter.

Av 4 § i våra föreskrifter framgår kunskapsprovets innehåll. Frågorna är nu fördelade på fyra områden. Med anledning av lagförslaget att avskaffa matkravet ska punkten 4 tas bort som gäller bestämmelser om mat och utrustning. I 5 § i våra föreskrifter finns bestämmelser om provens omfattning för olika tillstånd. Om alkohollagen ändras kommer samtliga tillstånd omfattas av samma områden i Folkhälsomyndighetens prov. Delar av 5 § upphävs därför och sista stycket flyttas till 4 §. Pausservering utgår enligt lagförslaget och därav tas denna typ bort för kunskapsprov.

Folkhälsomyndigheten anser att justeringarna ger positiva konsekvenser för de som ska göra kunskapsprov. I samråd med bransch, kommuner och länsstyrelser har det inte framkommit att det skulle innebära någon negativ effekt.

Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (FoHMFS 2014:6) om tillståndsbevis

Med utgångspunkt att kravet på eget kök för stadigvarande serveringstillstånd för cateringverksamhet upphör, föreslår vi att ordet tillredningsställe ska bytas ut till cateringverksamhet i 2 § i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om tillståndsbevis. Tillredningsställe är den benämning vi har på det som avser det egna köket i 8 kap. 4 § i alkohollagen. Vi föreslår att följande uppgifter i tillståndsbevis för cateringverksamhet tas bort

- namn
- adress, postnummer och postadress.

Restaurangnummer kommer fortsatt vara en uppgift som ska finnas i ett tillståndsbrev för cateringtillstånd. Restaurangnummer är det som kommunerna tilldelar serveringsställen vid beslut om stadigvarande serveringstillstånd. För cateringtillstånd motsvarar det idag den lokal där företaget tillreder sin mat, tillredningsstället. Om det inte längre finns krav på ett eget kök så behöver restaurangnumret anknyta till något annat vid cateringtillstånd. Vårt förslag är att det specifika numret kan koppla till bolaget som söker cateringtillstånd, det vill säga själva cateringverksamheten. Övriga uppgifter om bolaget som ska finnas i ett tillståndsbrev, såsom organisationsnummer, namn, adress och telefon är reglerat i 4 §. Som en följd av dessa förslag behöver vi göra ett par justeringar i bilagan till föreskrifterna.

Bestämmelsen i alkohollagen om serveringstillstånd för pausservering upphör som en följd av ett avskaffat matkrav. Därför är vårt förslag att denna kategori utgår i bilagan till föreskrifterna.

Vi föreslår även att upphäva bestämmelsen i 7 § om antal sittplatser på ett serveringsställe och tillhörande allmänna råd. Det finns inte längre stöd för att reglera detta i våra föreskrifter om alkohollagen ändras.

Folkhälsomyndighetens allmänna råd (HSLF-FS 2020:76) om anmälan av förändringar i en serveringsverksamhet

I våra allmänna råd om anmälan av förändringar i en serveringsverksamhet har vi rekommendationer om vilka förändringar i serveringsverksamheten som en tillståndshavare ska anmäla till kommunen. En del av rekommendationerna behöver ändras för att överensstämma med förslagen i lagrådsremissen att ta bort kravet på matservering och eget kök för serveringstillstånd och bestämmelser om sittplatser samt drinkbar. Vi föreslår därför att följande utgår

- punkten 2a inrättandet av drinkbar
- exemplet i 3a förändringar av verksamhetens inriktning som kopplar till servering av mat
- punkten 3b förändringar av verksamheten som har betydelse för antalet sittplatser.

Vi kommer istället ge exempel i vår tillsynsvägledning, då ny rättspraxis kan utvecklas på området om vilka förändringar som har betydelse för tillsynen och därmed ska anmälas enligt 9 kap. 11 § andra stycket alkohollagen. Råd och stöd i en vägledning kan uppdateras snabbare och är flexibel på ett annat sätt än allmänna råd. Ett alternativ är att utöka de allmänna råden med fler exempel, vilket kan ge kommunerna en tydligare riktning. Då förändringen är ny och ny praxis kan utvecklas snabbt är alternativet med tillsynsvägledning ett bättre val.

Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (FoHMFS 2014:8) om anmälan av lokal för cateringverksamhet, kryddning av spritdryck för servering som snaps och provsmakning

Med anledning av förslaget i lagrådsremissen att ta bort kravet på ett eget kök för den som bedriver cateringverksamhet, 8 kap. 4 § alkohollagen, föreslår Folkhälsomyndigheten ändringar i myndighetens föreskrifter och allmänna råd om anmälan av lokal för cateringverksamhet, kryddning av spritdryck för servering som snaps och provsmakning. Enligt 4 § i föreskrifterna ska kryddningen ske på serveringsstället eller, när det gäller cateringverksamhet, på tillredningsstället. Tillredningsställe är den benämning vi har i våra föreskrifter på det som avser det egna köket i alkohollagen. Eftersom det inte längre kommer att finnas ett krav på eget kök som är knutet till serveringstillståndet kan inte en cateringverksamhet, som saknar eget kök, följa föreskriften. Vi föreslår att 4 § upphävs.

Att upphäva 4 § innebär att det inte längre är reglerat i myndighetsföreskrifter var en tillståndshavare med stadigvarande serveringstillstånd att servera spritdrycker ska krydda sin snaps. Folkhälsomyndighetens bedömning är att det inte behövs ett sådant förtydligande i våra föreskrifter eftersom det i 8 kap. 3 § alkohollagen framgår att kryddning av spritdryck är tillåten i den egna serveringsrörelsen. Bestämmelsen i lagen kombinerat med 5 § i våra föreskrifter samt våra allmänna råd bedömer vi är tillräckligt för kommunernas kontroll av tillståndshavarens kryddning av spritdryck.

De allmänna råden till 4 § behöver ändras språkligt för att anpassas till dessa förändringar.

Konsekvenser för staten och kommuner

De förslag vi har presenterat ovan kommer få konsekvenser för Folkhälsomyndigheten. Folkhälsomyndigheten kommer att behöva följa upp och utvärdera föreskrifterna. Vi behöver göra flera förändringar såväl tekniska som innehållsmässiga i våra kunskapsprov. Vidare behöver vi uppdatera vår tillsynsvägledning till kommunerna samt ta fram ny information till företag. Det kan också krävas en riktad informationsinsats. Sammantaget innebär detta ökade kostnader för Folkhälsomyndigheten.

Länsstyrelserna behöver också ge stöd till kommunerna inom det nya området, vilket kan medföra vissa kostnader för dem. I övrigt är vår bedömning att inga övriga kostnader eller andra konsekvenser uppstår för statliga myndigheter.

Kommunerna behöver bland annat göra om sina kommunala riktlinjer, blanketter för anmälan samt tillståndsbevis. Det kommer att uppstå vissa kostnader, men dessa kostnader är samtidigt en följd av lagförslaget. Och kommunerna bör ha möjlighet att finansiera sina ökade kostnader med justerade avgifter.

Konsekvenser för företag och påverkan av konkurrensförhållandena för företagen

Vi bedömer att våra förslag leder till regelförenkling och kan därmed leda till kostnadsbesparingar för företagen. Exempelvis blir det färre förändringar av verksamheten som behöver anmälas.

Våra ändringar påverkar inte heller konkurrensförhållanden mellan företag. Om det får någon påverkan på konkurrensen mellan företag anser vi att det är en följd av lagförslaget.

Konsekvenser för miljön samt jämställdhet, jämlikhet, hälsa och barn

Folkhälsomyndigheten bedömer att förslagen inte kommer att få några konsekvenser för miljön samt jämställdhet, jämlikhet, hälsa och för barn.

Bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juni 2026. Det är nödvändigt att föreskrifterna träder i kraft samma datum då kraven på kunskap i alkohollagen förändras och våra kunskapsprov ska motsvara dessa förändringar. Även de krav som ställs på kommunerna att ange specifika uppgifter i tillståndsbrevs behöver vara klara vid samma datum.

Folkhälsomyndigheten kommer att genomföra en särskild kommunikationsinsats för att informera både bransch och allmänhet om innebörden av föreskrifterna. Information kommer att läggas ut på Folkhälsomyndighetens webbplats och publiceras i sociala medier under maj månad. Därutöver får kommunerna löpande tillsynsvägledning allteftersom de färdigställs.

Utvärdering

Regeringen avser att ge en eller flera myndigheter i uppdrag att följa upp och utvärdera avskaffandet av kravet på matservering och eget kök.

Folkhälsomyndigheten utgår från att vi är en av dessa myndigheter. De ändringar vi föreslår i våra föreskrifter och allmänna råd är en följd av avskaffandet av kravet på matservering och eget kök. Utöver förmodat uppdrag att följa upp och utvärdera konsekvenser av lagändringarna avser vi att följa upp och utvärdera föreskrifterna parallellt. Uppföljning sker löpande bland annat genom uppgifter från kommunerna om exempelvis tillståndsbrevs samt årlig statistik över försäljning av alkohol från tillståndshavare. Konsekvenser av föreskrifterna kan utvärderas efter en period när bestämmelserna har tillämpats. Vi kommer att ta fram plan för uppföljning och utvärdering.

Kontaktpersoner

Janini Edvinsson, janini.edvinsson@folkhalsomyndigheten.se 010-2052042

Nancy Isaksson, nancy.isaksson@folkhalsomyndigheten.se 010-2052134

Anne-Lie Magnusson, anne-lie.magnusson@folkhalsomyndigheten.se 010-2052861